

S knjižne police

PEČEK, Mojca Irena: Pravičnost slovenske šole: mit ali resničnost. Ljubljana, Sophia, in LESAR 2006

Pred kratkim je pri ljubljanski založbi Sophia v zbirki Sodobna družba izšla knjiga Pravičnost slovenske šole: mit ali resničnost avtoric Mojce Peček in Irene Lesar. Nastala je na podlagi izsledkov obsežnega raziskovalnega projekta Pravičnost v izobraževalnih sistemih – primerjalni vidik, ki sta ga Pečkova in Lesarjeva izvajali v letih 2003–2005.

V delu avtorici raziskujeta mehanizme reprodukcije nepravčnosti, socialne neenakosti in diskriminacije v naših osnovnih šolah. Obenem ju zanima, kako lahko proces formalnega izobraževanja izničuje družbene neenakosti in zavira njihov nastanek. Obsežen del svoje študije namenjata vprašanju, kolikšen dejavnik reproduciranja neenakosti in diskriminacije so osnovnošolski učitelji.

Lesarjeva in Pečkova svojo študijo razvijata okrog osnovnega vprašanja, kakšno šolanje ponuditi otrokom v vsej njihovi različnosti (različno sposobnim in različno talentiranim, izhajajoč iz različnih socialnih in nacionalnih okolij, različnospolnim ipd.). Zanima ju, kako organizirati šolanje in pouk, da bosta za vse različne otroke pravična in omogočala vsem različnim doseči predvidene in zahtevane standarde znanja. Sprašujeta se, ali bi bilo pravično, da bi z vsemi učenci ravnali enako ali pa bi bilo pravičneje, da bi z različnimi učenci ravnali različno. V raziskavi sta avtorici posebej izpostavili za pravičnost posebno občutljive skupine: deklice – dečki, Romi, priseljenci, bogati – revni, učenci s posebnimi potrebami. Te posebne in izpostavljene skupine sta analizirali z načelnega in formalnopravnega vidika ter slednjic še preverili ravnanje učiteljev v praksi prek njihovih stališč o nepravčnosti in diskriminaciji v šoli.

Ugotovili sta, da na načelnem nivoju naša osnovna šola upošteva principe pravičnosti in enakosti. Toda na formalnoizvedbenem nivoju ni upoštevan princip enakih možnosti, ki je posebno vprašljiv pri učencih s posebnimi potrebami in pri Romih ter pri priseljencih iz nekdanje Jugoslavije. Prav tako ni upoštevano načelo difference.

Rezultati raziskave žal kažejo na nizko stopnjo senzibilnosti za razlike med učenci pri velikem delu učiteljev. Tudi razumevanje pravične šole med učitelji sploh ni konsistentno, zato nastajajo pri ocenjevanju in vrednotenju šolske uspešnosti med učitelji samimi in med šolami velike razlike.

Učitelji bi se morali z večjo strokovno usposobljenostjo truditi za uresničevanje vzgojno-izobraževalnih ciljev pri vsakem učencu.

V praksi je žal opazno razhajanje med zakonodajo in načelnimi možnostmi ter dejanskimi strokovnimi rešitvami v šolski praksi.

Raziskava kaže, da šolsko delo upošteva le načela enakih možnosti, načeli poštene enakosti možnosti in načelo difference pa sta v naših šolah zanemarjeni.

Izsledki kažejo, da se učitelji ne čutijo odgovorne za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev, nasprotno, menijo, da so zanje odgovorni predvsem učenci sami. Glede na to, da je učni uspeh rezultat tako poučevanja kot učenja, bi bilo prav, da učitelji čim bolj ozavestijo večjo stopnjo odgovornosti za učni uspeh svojih učencev.

Analiza rezultatov raziskave jasno pokaže, da se slovenski učitelji prav tako ne čutijo odgovorne za vključevanje drugačnih učencev. Njihovo zavedanje o tem problemu je zelo skromno. To dejstvo kaže, da načela iz Bele knjige v šolski praksi niso dovolj dobro realizirana.

V naših šolah se uresničuje le integracija, za inkluzijo še niso ustvarjene niti sistemske rešitve.

Avtorici ključno ugotavljata, da so učitelji s svojim odnosom do etnične pripadnosti, spola, posebnih potreb in socialnega statusa učencev pomemben dejavnik pri reproduciranju (oziroma zmanjševanju) nepravilnosti v naših šolah.

Žal pa rezultati raziskave kažejo pri večini osnovnošolskih učiteljev pomanjkljivo znanje o delu z marginaliziranimi in drugačnimi učenci.

Velika vrednost študije, ki sta jo izvedli Lesarjeva in Pečkova, je prikaz realnih ugotovitev o pravičnosti naših šol, pomembni pa so tudi njuni predlogi za izboljšanje sedanjega stanja:

- sprememba šolske zakonodaje v prid upoštevanja načela diference in upoštevanja načela enakih možnosti;
- izboljšanje izobraževanja učiteljev;
- senzibiliziranje učiteljev za prepoznavanje potreb drugačnih učencev;
- vključitev ustreznega specialpedagoškega znanja v izobraževanje učiteljev;
- spodbujanje inkluzivne usmerjenosti naših šol.

Knjiga je aktualna in avtorici sta jo ustvarili v pravem času. Opozarja na občutljive in nevrvalgične točke naše osnovne šole, ki so v zadnjem letu predvsem pri romskem vprašanju povzročile nemalo strokovnih polemik in žal vroče krvi tudi v širši javnosti.